

למימר דמדלעיסיה קנייה, דהא כיון דאי הוה זריק ליה לא חשיב מידי דהא מימאס כ"א: לא מיחייב עליה בתשלומין, כדאית' בפר' אלו נערות¹⁰, והואיל ולא מיחייב ע"י בתשלומין אשתכח דלא הוי ממון ואינו חמץ של ישראל. ואיפשר דאע"ג דלא מיריב בתשלומין הינו משום דאיהו לא עבד מידי שהרי חברו תחב לו ואיהו לא הוה כ"י לאהדורי, אבל גבי חמץ נהי נמי דלא הוה ליה לאהדורי מכל מקום כדאכיל ליה קני ליה על ידי חברו שהאכילוהו¹¹ ואשתכח דחמץ של ישראל קא אכלי¹² 13. ל"ש.

והרב ר' אברהם אב ב"ד ז"ל פירש דהינו טעמ' דלא יליף רב אחא בר יעקב אכיל[לה] לתוך זמנו מראה, משום דאכילה הוא אסור כרת וראה אסור לאו, ולא ילפינן אסורי כרת מאסור לאו¹⁴. ואם כפי זה לרב אחא בר יעקב חמץ של נכרי מותר הוא לאכלו לפני זמני שאין בו כרת, וזה תמה יותר מתחב לו חברו אם הוא מותר¹⁵.

[ורבי שמעון קנפא קנים הואיל ועבר עליה בכל יראה ובל ימצא]² ליכא לפרד' שקנסו של ר' שמעון על מי שעבר בכל יראה ובל ימצא בלבד, שהרי מצינו חמץ של ישראל אסור לאחר הפסח אע"פ שלא עברו עליו בכל יראה ובל ימצא, כדמשמ' בברייתא דלקמן¹⁶ בחנות של גוים ופועלי ישראל נכנסין שם שחמץ הנמצא שם אסור בהנאה, כפי הגרס' הנכונה ועל הפירוש הנכון שפירש[נו] בה לפנינו בע"ה¹⁷. וכן אמרו בירוש' 18: [הפקיר חמצו לאחר הפסח אסור]². וכן אמרו בפר' הגזול¹⁹ גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומ' לו הרי שלך לפניך, והרי שהחמץ אסור בהנאה לבעלים אע"פ שלא עברו עליו שהרי ביד הגזולן היה²⁰. ועיקר הפירוש הואיל ועבר עליה בכל יראה ובל ימצא שכל חמץ גמור

בכל יראה, א"כ ישראל הגונבו מן הנכרי בודאי שאסור באכילה, עי' בתוס', אלא שיש להסתפק בישראל הבולעו אם חשיב אוכל חמץ של נכרי או לא. ואע"פ שהאוכל חמץ של ישראל חבירו נראה שעובר עליו אף לראב"י (עי' מ"ש בזה בצ"ח), שחמץ שעוברים עליו בב"י וב"י הוא, הכא שאני שבעיקרו חמץ שאין עוברים עליו בב"י וב"י הוא, שממון נכרי הוא. 10 כתובות ל' ב'. ועי' בתוס' שם ד"ה ואי. 11 צ"ל: שהאכילוהו. 12 ג"ל: אכיל. 13 משמע מדברי רבינו שאע"פ שאינו חייב בתשלומי החמץ ולא קנהו בקניני גזילה, מ"מ הוא קונה על ידי חבירו, וצ"ע איך קונהו שלא ברצון הנכרי בעל החמץ. ושמא כוונת רבינו לומר שהוא קונה את החמץ כשמגיע בבית הבלעיה למקום שאינו יכול להחזירו אפילו ע"י הדחק, שאז הוא נמצא במצב של אבודה ממנו ומכל אדם ואין בעלות הנכרי מעכבת עליו עוד. וקונהו במה שבולעו אל קרבו, שמאחר שהיה יכול להחזירו ולא החזירו מוכח שהוא רוצה בו, והריהו קונהו באכילתו, שאין לך קנין גדול מזה (מורי הגר"מ גיפטר נר"ו). 14 וכן פירש בפסקי הרי"ד כאן. 15 כלומר, ותמוה הדבר שתהא אפשרות של היתר אכילת חמץ לכתחילה בזמן איסורו, וכמ"ש בראש הדיבור. 16 ל"א ב'. 17 שם, ד"ה כך היא הגרסא. וכ"ה בלקוטות הרמב"ן לקמן ל"א ב', וביאר שמייירי בחמץ של פועלים ישראלים שנפל קודם הפסח בחנות של גוי ונמצא שם לאחר הפסח, שאע"פ שנתיאשו הפועלים אין בעל החנות זוכה בו, שהרי שנינו (ב"מ פ"ב מ"ד) מצא בחנות הרי אלו שלו, וכל זמן שלא זכה בו אדם ברשות הבעלים הראשונים הוא עומד. ולא מיבעיא למ"ד במס' נדרים (מ"ג א') הפקר כמתנה מה מתנה עד דאתיא לרשות מקבל וכו', דה"ל חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה, אלא אפי' למאן דלית ליה הכי הכא גרינן. ובודאי דהא מתניתא ר"ש היא כדאוקימנא למתני' כר"ש. ועי' מ"ש בהע' 18. 18 פ"ב ה"ב, י"ד ב'. ומובא לעיל ו' ב' ד"ה הבודק, ועי' מ"ש בהע' 18. 19 ב"ק צ"ו ב', צ"ח ב'. 20 וכן בלקוטות הרמב"ן לקמן שם, עיין בדבריו, וסיים: „אלא ש"מ שקנס זה בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון, בין לו בין לאחרים." וכ"ה בעיטור הל' ביעור חמץ, דף קכ"ה ע"ג. ועי' בחי' מהריטב"א כאן מ"ש בשם הרא"ה שפירש בשם רבו הרמב"ן. ועי' גם בפר"ח א"ח סי' תמ"ח ס"ג שכיוון לראיה מן הגמ' בב"ק להוכיח ממנה שחמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה

ל ישראל שעובריו עליו בבל יראה ובל ימצא לעולם הוא אסור אחר הפסח, אע"פ שהפקידו אצל גוי²¹ ואע"פ שבטלו או שהפקידו²², שלא התיירו אלא חמץ של נכרי בלבד אז על ידי תערובת וכיוצא בו שאין אדם עובר עליו בבל יראה ובל ימצא, מפני שלא קיים בו ביעור כמצות חכמים להוציא עצמו מלאו דלא יראה ולא ימצא, שאם בטיל חמצו אז הפקידו ביד גוי לא קיים בו מצות חכמים והוא בכלל קנסו של ר' שמעון²³.

[מאן יש אומרים, אמר רב חסדא²⁴ ר' נחוניא בן הקנה היא]²⁵. תמה הוא, דאי נמי כמירא לן כר' נחוניא בן הקנה ה(ו)א בשוגג קימינן מדאמר' מעל ולא מעל שאין מעילה במזיד, ובשוגג אין בו חיוב כרת. דלא מצינן למימר דלר' נחוניא בן הקנה חיבי כריתות דזגנין נמי פטור דומיא דחיבי מיתות שוגגין²⁵, דהא אמרינן לקמן²⁶ האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש ואתיא כר' נחוניא בן הקנה²⁷ משום דסופא קתני במזיד צטור מן התשלומין ומדמי עצים²⁸.

ג' לאחרים. ועי' מ"ש מהרי"ט אלגזי בה' בכורות פ"ה אות מ"ג, דף מ"ו ע"א ואילך בד' הלגא. ומדברי הרמב"ן האלה כתבו האחרונים להשיג על מה שכתב בנוב"י קמא סי' כ' דהניא סי' ס"ה שהחמץ מותר לנגזל, עי' מ"ש בזה בארוכה בשדי חמד מערכת תו"מ סי' ח' צ"ק ט"ו, עמ' 243 ולהלן. וכ"ד הרמב"ם בפ"א מהל' תו"מ ה"ד לאסור חמץ שעבר עליו הפסח בשגגה או באונס. וכן פסק מרן בש"ע סי' תמ"ח ס"ה. ועי' ברבינו מנוח הל' תו"מ שם שהביא תשובה מהרי"ף שמתיר החמץ לישראל אחר, ועי' בס' המכתם כאן שהביא דעה ד דחאה, ועי' גם במאירי. ובמכתם הביא ג"כ שי"א שאם נשאר החמץ אצלו בשוגג או אנס מותר, וצ"ח להרמב"ם שחולק. 21 עי' לעיל ו' א' סד"ה יחד, שחמצו של ישראל דכ"פ אצל גוי צריך ביעור מדרבנן. 22 צ"ל: שהפקירו, שכבר הזכיר הפקידו אצל כ"י. ועי' מ"ש רבינו לעיל ו' ב' ד"ה הבודק, לגבי הפקר. 23 וכ"כ הר"ן כאן בחידושו על הר"ף שאם הפקידו אצל גוי אסור לאחר הפסח משום שעבר עליו מדרבנן. ויש לברר בהי דעת רבינו בביטול. והנה מהראייה שהביא מן הבריייתא דלקמן בחנות של גוי וכו', לפי פירוש שפירש בה, מוכח שאפילו כשבדק וביטל קנס ר' שמעון, שישראל זה שנאבד ממנו החמץ מן הסתם בדיק את ביתו במצות חכמים, והיה אנוס על החמץ שאבד ממנו שלא ידע היכן הוא, וגם החמץ היה הפקר ולא עבר עליו. וכן הוכיחו הפוסקים מדברי הרמב"ן. ומדברי רבינו לקמן שם מתבאר הטעם שאם נתיר בזה יהא כל אדם מפקר חמצו וזוכה בו לאחר הפסח. ומ"מ בחמץ שנפלה עליו מפולת והפקירו כתב רבינו לעיל ו' ב' ד"ה הבודק, שיותר יאחר הפסח. וכן דעת המאירי כאן בביאור המשנה, עיין בדבריו. והשווה מהר"ם חלאוה כאן אבל בס' העיטור, דף ק"כ א', פסק שאם ביטלו כל שאין שם הערמה מותר בהנאה, ועי' במכתם כאן וברבינו מנוח הל' תו"מ שם. ועי' בכ"מ שם במה שכתב בדעת הר"ן. ועי' ברא"ש כאן סי' ד' ובטור א"ח סי' תמ"ח ובש"ע שם ס"ח ובנושאי כליו. ועיין בשדי חמד שהאריך מאוד בדינים אלו במערכת תו"מ סי' ח' מאות ו' ואילך, ת"ז מעמ' 195 ולהלן, ושם בפה"ש ג' ד', עמ' 432 ולהלן. 24 כך ניכר משיירי האותיות, וכ"ה בכ"י וראשונים, ר' דקיס העי' י', דלפינו: רבי יוחנן. 25 דק"ל כחוקיה שאמר חיבי מיתות שוגגין פטורים מן התשלומין, כ' כתובות ל"ה א'. 26 ל"א סע"ב. 27 לקמן ל"ב א'. 28 שמע מינה שלרבי כדניא בן הקנה בשוגג בכרת של חמץ חייב בתשלומים, ולא פטר אלא במזיד. והשווה עם כ"ס הרמב"ן בשם הראב"ד במלחמות כתובות פ"ג, דף י"ג ב' מדפי הר"ף. וכ"ה שיטת ר"י בד"ה את יוה"כ, שמודה רבי נחוניא בחייבי כריתות שוגגין שחייבים בתשלומים. ועי' בתוס' שנין כאן ד"ה מאן, מ"ש בד' רש"י, ועיין גם במהרש"א, בפנ"י ובשפת אמת. בקצה"ח ד' כ"ח אות א' כתב שמודה רש"י בחייבי כריתות שוגגין שפטורים, וכדי שלא יתחייב לצאת מן שמים הוא דבעינן חיוב כרת בפועל, עיין בדבריו. אבל דעת התוס' בד"ה מאן ובד"ה י"ב. שחייבי כריתות שוגגין נמי פטורים. וכ"ד בעה"מ שמביא רבינו להלן, ועי' גם במאור ל"ה י"ב עוד בתוספות כתובות דף ל' ב' ד"ה זר ובפני יהושע שם.